

2021-06-04
Dnr 2021:995
1 (8)

Falköpings kommun
kommunen@falkoping.se

Ållebergsgymnasiet E
alleberg@falkoping.se

Kvalitetsgranskning av reella möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola.¹

Med anledning av alla de utmaningar som skolor har att hantera under rådande pandemi fattar Skolinspektionen i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Denna granskning avser Ållebergsgymnasiet E i Falköpings kommun. Huvudman för skolan är Falköpings kommun. Totalt 40 slumpvis utvalda gymnasieskolenheter ingår i granskningen. Ållebergsgymnasiet E är en av dessa. På skolenheten går 116 elever på något av enhetens följande yrkesprogram: barn- och fritidsprogrammet samt fordons- och transportprogrammet. På skolenheten finns elever som läser barn- och fritidsprogrammet i kombination med elitidrott, både som Nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU) och Riksinnebandygymnasium (RIG). Skolinspektionen har genomfört två gruppintervjuer med elever, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolans studie- och yrkesvägledare samt en intervju med rektorn. Intervjuerna genomfördes via videolänk den 5 maj 2021 av utredarna Lena Johansson och Therese Jakobsson. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut.

Skolinspektionen framhåller vikten av att de elever som har bidragit med synpunkter informeras om detta beslut.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras runt årsskiftet 2021/22.

¹ De kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola, och som inte ingår i de flesta yrkesprogram, är Svenska 2 och 3, alternativt Svenska som andraspråk 2 och 3, samt Engelska 6. Dock ingår Svenska 2/Svenska som andraspråk 2 i de programgemensamma ämnena på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet och Engelska 6 på hotell- och turismprogrammet.

2021-06-03
Dnr 2021:995
2 (8)

Skolinspektionens beslut

Granskningen utgår från följande övergripande frågeställning:

I vilken utsträckning har elever på yrkesprogram reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår från finns bifogad som bilaga sist i beslutet.

Skolinspektionen bedömer att eleverna vid Ållebergsgymnasiet E i hög utsträckning har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet, men att utvecklingsområden finns.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete inleds med att

- Följa upp och analysera skillnader mellan yrkesprogram och mellan olika elevgrupper.

Skolinspektionens bedömningar

Reella möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till hur skolan:

- Informerar och vägleder elever
- Organiserar och planerar behörighetsgivande kurser
- Följer upp och analyserar skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper

Eleverna får information och vägledning inför val av behörighetsgivande kurser

Granskningen visar att det vid Ållebergsgymnasiet E finns en tydlig struktur för hur eleverna ges information om möjligheterna att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet. Av intervjuer framgår att såväl studie- och yrkesvägledaren som mentorerna samt ämneslärarna bidrar till att eleverna återkommande under gymnasietiden får information om möjligheterna och vilken nytta de kan ha av att läsa

2021-06-03
Dnr 2021:995
3 (8)

de behörighetsgivande kurserna. I början av år 1, samt inför elevernas val av kurser för kommande läsår, informerar studie- och yrkesvägledaren respektive klass om möjligheterna att välja kurserna. Hen framhåller i detta sammanhang kursernas betydelse för vidare studier, både med utgångspunkt i de gymnasieprogram och inriktningar respektive elever valt och för de fall eleverna i ett senare skede skulle ångra sitt yrkesval. Mentorerna deltar vid informationstillfällena för att därefter kunna föra en fortsatt dialog med elever kring de eventuella funderingar som uppstår. Vidare informerar ämneslärarna eleverna om hur kurserna i respektive ämne bygger på varandra samt om kommande kursers innehåll och svårighetsgrad.

Granskningen visar också att eleverna ges goda möjligheter till individuellt inriktad vägledning. Samtliga elever uppmuntras till att boka tid för individuell vägledning av studie- och yrkesvägledare, när som helst under året. Studie- och yrkesvägledaren kontakter ibland också själv elever som dröjer med sina val, för att erbjuda dem vägledning. Eleverna ges även vägledning gällande de behörighetsgivande kurserna av sina mentorer och undervisande lärare. I mentorernas uppdrag ingår att under utvecklingssamtal föra diskussioner med eleverna om deras framtid och val av kurser, medan ämneslärarna för individuella samtal med elever som upplever osäkerhet inför att klara av kommande kurs.

Av intervjuer med elever framgår att de upplever den muntliga informationen som tydlig, och tillräcklig för att de ska kunna fatta välgrundade beslut avseende sina val av kurser. Skolinspektionen vill dock i sammanhanget framhålla möjligheten att höja kvaliteten i skolans arbete ytterligare genom att göra informationen tillgänglig för eleverna på flera sätt, såsom i skriftlig form.

Utbildningen är organiserad så att alla elever ges möjlighet att läsa behörighetsgivande kurser

Av granskningen framgår att alla elever har möjlighet att läsa de behörighetsgivande kurserna även om möjligheterna skiljer sig åt mellan programmen. Av intervjuerna framgår att elever på fordons- och transportprogrammet ges möjlighet att läsa de behörighetsgivande kurserna i svenska och engelska som individuellt val och utökat program, vilket innebär att eleverna behöver läsa en kurs extra utöver sitt ordinarie gymnasieprogram för att kunna få grundläggande behörighet. Av intervjuerna framgår vidare att eleverna på barn- och fritidsprogrammet, inkluderat elever som läser programmet i kombination med elitidrott, har möjlighet att läsa de behörighetsgivande kurserna inom sitt ordinarie gymnasieprogram, som valbar programfördjupning och individuellt val. Eleverna ges även möjlighet att läsa de behörighetsgivande kurserna som utökat program.

Vidare visar granskningen att kurserna arrangeras på ett sätt som ger alla elever oavsett yrkesprogram reella möjligheter att delta i undervisningen. Av intervjuer framgår exempelvis att schemapositioner för utökade kurser ligger först eller sist under skoldagen. Detta för att lektionerna ska ingå som en naturlig del av elevernas skoldag utan att schemakrockar eller håltimmar uppstår.

2021-06-03
Dnr 2021:995
4 (8)

Skolan har också säkerställt möjligheterna för elever som läser barn- och fritidsprogrammet i kombination med elitidrott att kunna delta i undervisningen genom att schemapositionerna för kurserna inte lagts parallellt med elevernas idrottspass. Vidare har perioderna för arbetsplatsförlagt lärande (APL) förlagts samtidigt på programmen, och undervisningstiden lagts ut med uppehåll för de veckor eleverna har APL. Detta har möjliggjort att lektionerna i de behörighetsgivande kurserna fördelats på flera veckodagar, och extra långa dagar kunnat undvikas.

Granskningen visar vidare att kurserna organiseras på ett sätt som ger eleverna möjlighet till stöd att genomföra kurserna. Av intervjuerna framgår att skolan arbetar för att tillgodose elevers behov av stöd i behörighetsgivande kurser på samma sätt som i andra kurser. Skolan har också en studieverkstad där elever, efter beslut av rektor och elevhälsa, kan ges stöd i engelska, och en öppen studieverkstad för elever som önskar stöd i svenska som andraspråk.

Rektorn analyserar inte elevers val av behörighetsgivande kurser

Granskningen visar att skolan årligen följer upp andelen elever på skolenhetens yrkesprogram som tar examen med grundläggande behörighet till högskola. Rektorn är i viss mån även medveten om skillnader mellan olika elevgrupper vad gäller vilka elever som väljer att läsa de behörighetsgivande kurserna. Såväl rektorn som studie- och yrkesvägledaren beskriver att de har en uppfattning om skillnader mellan programmen och om faktorer som kan påverka elevernas val av kurser. Rektorn ger exempel på att det är en högre andel elever på barn- och fritidsprogrammet som väljer att läsa kurserna eftersom elever på fordons- och transportprogrammet i högre grad vill börja arbeta direkt efter gymnasiet. Uppgifter om i vilken mån och varför elever väljer att läsa respektive kurs eller samtliga behörighetsgivande kurser eller i vilken mån de fullföljer kurserna är dock inget som sammanställs och analyseras på skolan.

Rekommendation

Sammanfattningsvis visar granskningen att eleverna på Ällebergsgymnasiet E har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för att få grundläggande behörighet till högskola. Eleverna får information och individuell vägledning inför val av behörighetsgivande kurser och skolan har organiserat och planerat utbildningen så att det ska bli enkelt för elever att läsa kurserna. För att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen att rektorn följer upp och analyserar elevers val av behörighetsgivande kurser. Rektorn skulle kunna analysera skillnader mellan program avseende i vilken mån elever väjer respektive fullföljer behörighetsgivande kurser, för att öka medvetenheten kring bakomliggande faktorer till elevernas val.

2021-06-03
Dnr 2021:995
5 (8)

En ökad kunskap om orsakerna till hur olika elevgrupper väljer kan leda till att skolan får syn på eventuella hinder för elever att läsa vissa kurser. Utifrån den kunskapen kan skolan vid behov anpassa informationsinsatser och sin organisation för att underlätta för eleverna att göra medvetna val.

Skolinspektionen avslutar med detta beslut denna granskning.

På Skolinspektionens vägnar

X Ylva Gunnars

Beslutsfattare
Signerat av: Ylva Gunnars

X Lena Johansson

Föredragande
Signerat av: Lena Johansson

I handläggningen av ärendet har även utredare Therese Jakobsson deltagit.

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8 §

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

4 kap. 3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 §

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 §

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 19a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

15 kap. 20 §

Minst en gång varje termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

16 kap. 3 §

Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

26 kap. 19 §

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

4 kap. 5 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning för varje program.

4 kap. 7 § första–fjärde stycket

Huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val.

Eleven har dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen,
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får ingå i de ämnen som avses i andra stycket 2.

4 kap. 23 §

En elev får delta frivilligt i undervisning i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl kurserna på den ordinarie studievägen som de frivilliga kurserna (utökat program). Beslutet fattas av rektorn.

En elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har utan särskilt beslut rätt att som utökat program läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Huvudmannen är dock bara skyldig att tillgodose detta om eleven senast vid utgången av det andra läsåret har anmält att han eller hon vill läsa de aktuella kurserna.

En elev som följer ett utökat program har rätt till garanterad undervisningstid utöver vad som föreskrivs i 16 kap. 18 § respektive 19 kap. 20 § skollagen (2010:800).

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan**2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv**

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks, eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier, studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke, samt skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.